

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΠ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ
ΚΑΙ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

στο έργο του
Πασχάλη Κιτρομηλίδη,
Ρήγας Βελεστινλής. Ο οραματιστής της “Ελληνικής Δημοκρατίας”,
Εφημερίδα *Τα Νέα*, Ιστορική Βιβλιοθήκη,
«Οι Ιδρυτές της Νεότερης Ελλάδας», Αθήνα 2009.

ΕΚΔΟΣΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ

Αθήνα 2009

ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ
ΚΑΙ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

στο έργο του Πασχάλη Κιτρομηλίδη, *Ρήγας Βελεστινλής. Ο οραματιστής της “Ελληνικής Δημοκρατίας”*, Εφημερίδα *Τα Νέα*, Ιστορική Βιβλιοθήκη, «*Οι Ιδρυτές της Νεότερης Ελλάδας*», Αθήνα 2009, (σελ. 157).

Δρ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΠ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα
Επιμελητής επανέκδοσης των ολοκληρωμένων για πρώτη φορά
και με ευρετήρια ΑΠΑΝΤΩΝ του Ρήγα Βελεστινλή
www.karaberopoulos.gr

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ**

Μιλτιάδου 3, 145 62 Κηφισιά-Αθήνα, Τηλ. 210-8011066
www.Rhigasociety.gr, e-mail:karamber@otenet.gr

ISBN: 978-960-6733-09-3

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΠ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

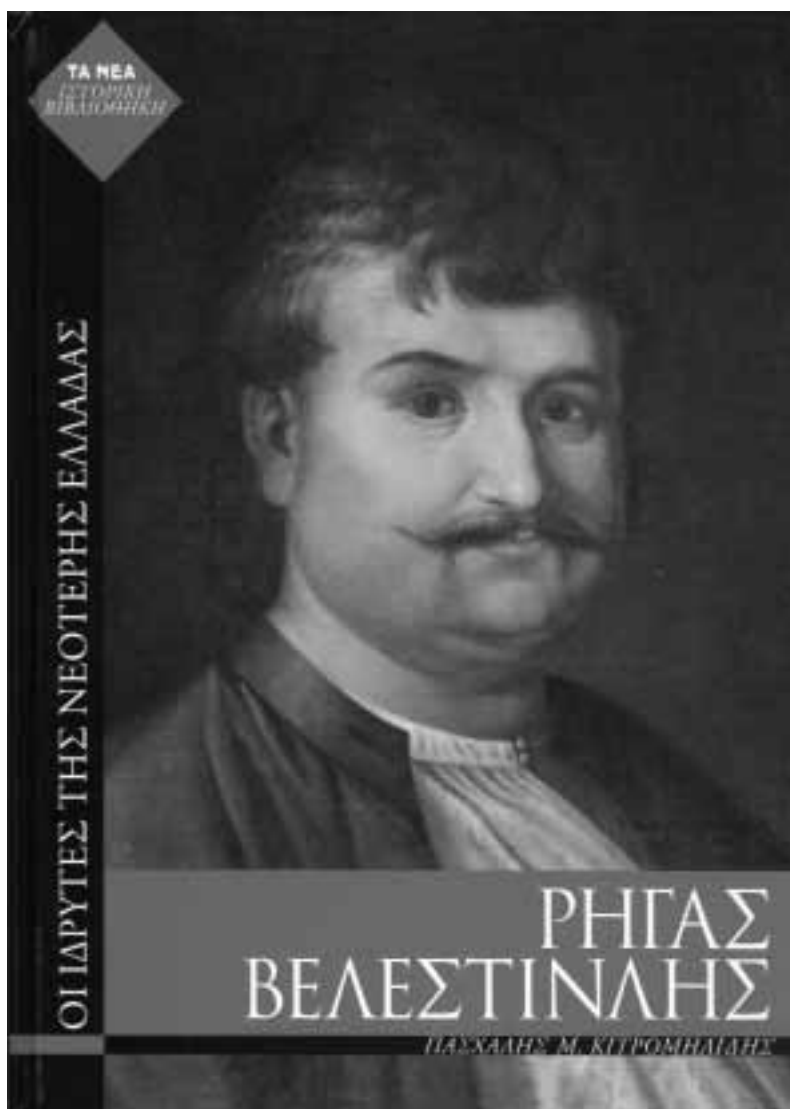
ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ
ΚΑΙ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

στο έργο του

Πασχάλη Κιτρομηλίδη, *Ρήγας Βελεστινλής.
Ο οραματιστής της “Ελληνικής Δημοκρατίας”,
Εφημερίδα Τα Νέα, Ιστορική Βιβλιοθήκη,
«Οι Ιδρυτές της Νεότερης Ελλάδας», Αθήνα 2009, (σελ. 157).*

ΕΚΔΟΣΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ

Αθήνα 2009

*Το εξώφυλλο του βιβλίου του κ. Πασχ. Κιτρομηλίδη,
Ρήγας Βελεστινλής, έκδοση της εφημ. Τα Νέα, Αθήνα 2009.*

ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Πρόσφατα εκδόθηκε στη σειρά «*Οι Ιδρυτές της Νεότερης Ελλάδας*» της εφημερίδας *Τα Νέα*, Ιστορική Βιβλιοθήκη, το καλοτυπωμένο και με πλούσια εικονογράφηση βιβλίο: Πασχάλης Κιτρομηλίδης, *Ρήγας Βελεστινλής. Ο οραματιστής της “Ελληνικής Δημοκρατίας”*, Αθήνα 2009, (σελ. 157).

Το βιβλίο αυτό περιέχει τα ακόλουθα κεφάλαια:

- I. Βιογραφικά: Τα πρώιμα χρόνια, σελ. 13-19.
- II. Ο δάσκαλος του Ρήγα, σελ. 20-24.
- III. Τα χρόνια της ωριμότητας και της δράσης, σελ. 26-32.
- IV. Η Γαλλική επανάσταση στα Βαλκάνια. Οι ιδέες και τα πολιτικά σχέδια του Ρήγα, σελ. 34-45.
- V. Το επαναστατικό εγχείρημα, σελ. 48-56.
- VI. Επιστημονικές προϋποθέσεις της μελέτης του Ρήγα, σελ. 58-65.

VII. Η κρίση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και η εμφάνιση της επαναστατικής ιδεολογίας, σελ. 68-75.

VIII. Η πρόσληψη, σελ. 76-91.

Επίλογος, σελ. 93.

Τεκμήρια, σελ. 96-150.

Επιλογή Βιβλιογραφίας, σελ. 151-154.

Ευρετήριο, σελ. 155-157.

Θα περιμέναμε, όπως εξάλλου και κάθε αναγνώστης, πως ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου, ως διευθυντής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, ο οποίος μάλιστα εκτός από την ειδική επιμέλεια του πέμπτου τόμου είχε και την γενική επιμέλεια των άλλων τεσσάρων έργων του Ρήγα Βελεστινλή της έκδοσης της Βουλής των Ελλήνων¹, θα έδινε μια συνοπτική αλλά πλήρη μελέτη για τα έργα του Ρήγα με όλες τις πρόσφατες έρευνες, για να σχηματίσει κανείς μια σωστή και συνολική εικόνα της ζωής και του επαναστατικού του έργου. Ατυχώς

---

1. Ρήγα Βελεστινλή, *Απαντα τα Σωζόμενα*, τόμοι Α' -Ε', γεν. επιμέλεια Π. Μ. Κιτρομηλίδης, Αθήνα 2000-2002. Τόμος Α': *Σχολείον των ντελικάτων εραστών*, επιμέλεια Π. Σ. Πίστας. Τόμος Β': *Φυσικής απάνθισμα δια τους αγχίνους και φιλομαθείς Έλληνας*, επιμέλεια Κ. Θ. Πέτσιος. Τόμος Γ': *Ηθικός Τρόπος*, επιμέλεια Ines Di Salvo. Τόμος Δ': *Νέος Ανάχαρσις*, επιμέλεια Άννα Ταμπάκη. Τόμος Ε': *Νέα Πολιτική Διοίκησης των κατοίκων της Ρούμελης, της Μικράς Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας*, επιμέλεια Π. Μ. Κιτρομηλίδης.

η μελέτη αυτή είναι κατωτέρα των προσδοκιών ενός μέσου αναγνώστη καθώς διακρίνονται ελλείψεις και πλατειασμοί σε ελάσσονα θέματα, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με το κείμενο για τον «Δάσκαλο του Ρήγα» Ιώσηπο Μοισιόδακα, που εκτείνεται σε πέντε σελίδες, ενώ αντιπαρέρχεται με λίγες γραμμές τα σημαντικά έργα του Ρήγα, τη *Χάρτα της Ελλάδος* και την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που συνδέονται άμεσα πλέον με το Σύνταγμα του Ρήγα και το επαναστατικό του σχέδιο.

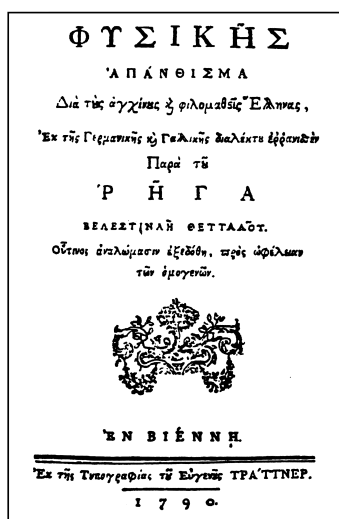
Παρά το γεγονός ότι στο εισαγωγικό του κείμενο (σελ. 6) ο συγγραφέας σημειώνει ότι τα κείμενα του βιβλίου είναι «*αναθεωρημένα, πλαισιωμένα με νέα βιογραφικά κεφάλαια και κριτικά σχεδιάσματα για την επαναστατική δράση και την πρόσληψη του Ρήγα στην ελληνική παιδεία και πολιτική σκέψη*», φαίνεται ότι αγνοεί πολλά στοιχεία της ιστορικής έρευνας των τελευταίων δεκαετιών, όπως θα διαπιστώσει στη συνέχεια και ο αναγνώστης. Το κείμενό του δίνει την εντύπωση πως γράφτηκε πριν από 20-25 χρόνια με τις τότε γνώσεις και βιβλιογραφικές αναφορές για τον Ρήγα Βελεστινλή.

Πιο συγκεκριμένα μπορούμε να παρατηρήσουμε:

Φυσικής απάνθισμα

Ο συγγραφέας του βιβλίου παρουσιάζεται σαν να μην έχει μελετήσει το *Φυσικής απάνθισμα*, ή εσκεμμένα αγνοεί την πραγματικότητα, όταν υποστηρίζει (σελ. 29) ότι «Ο

Ρήγας πληροφορεί ρητά τον αναγνώστη σε δύο σημεία του κειμένου ότι για τη συγκρότηση του κειμένου του ερρανοσθη-κε στοιχεία από τη Φραντζέζικην Εγκυκλοπαιδείαν». Όμως ο Ρήγας μόνο στον τίτλο του βιβλίου του Φυσικής Απάνθισμα αναγράφει ότι δανείστηκε από γερμανικά και γαλλικά βιβλία για να το γράψει: «Φυσικής απάνθισμα για τους αγχι-

Η σελίδα τίτλου του βιβλίου του Ρήγα, Φυσικής Απάνθισμα, Βιέννη 1790.

νους και φιλομαθείς Ελληνας, εκ της Γερμανικής και Γαλλικής διαλέκτου ερρανοσθέν». Επί πλέον αν ο συγγραφέας διάβαζε με προσοχή τα κείμενα του Φυσικής απάνθισμα και τις σχετικές παραπομπές², θα έβλεπε ότι ο Ρήγας μνημονεύει την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία μόνο δύο φορές. Στη σελ. 31 του Φυσικής απάνθισμα³, ο Ρήγας σημειώνει «θεωρώντας εις την εγκυκλοπαιδείαν την λέξιν γην, όπου θέλομεν εύρη πολλά πράγματα αξιάκουστα, τας αναθυ-

2. Ρήγα Βελεστινλή, *Απαντα τα Σωζόμενα*, Βουλή των Ελλήνων, τόμ. 2, επιμέλεια Κων. Πέτσιου, Αθήνα 2002, σελ. 69 και 186.
3. Βλ. Ρήγα Βελεστινλή *Φυσικής Απάνθισμα*, Βιέννη 1790, αναστατική έκδοση με την προσθήκη ευρετηρίου, επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστί-νου-Ρήγα, Αθήνα πρώτη επανέκδοση 1991 και τέταρτη 2006.

μιάσεις οπού προβάλλουν εκείνοι οπού λέγουν πως δεν κινείται, και τας αποκρίσεις των εναντίων». Επίσης στη σελ. 157 ο Ρήγας γράφει πάλι πως «κάθε σπετζιάρης ιξεύρει την κατασκευήν (του φωσφόρου από τα ούρα), αν θέλη όμως κανείς να κάμη και μόνος του, ας κοιτάξη εις την Φραντζέζικην Εγκυκλοπαιδείαν την λέξιν φωσφόρος και θέλει μάθη την τέχνην». Είναι οι μοναδικές αναφορές του Ρήγα στα κείμενα του *Φυσικής απάνθισμα*, που γράφει για την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία των Diderot και D' Alembert. Πουθενά όμως δεν αναφέρει ότι για να γράψει το βιβλίο του αυτό δανείστηκε κείμενα από την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία.

Γι' αυτό και δεν μπόρεσαν τόσα χρόνια οι ιστορικοί του Ρήγα, ούτε φυσικά και ο κ. Κιτρομηλίδης, να βρουν από ποια βιβλία της *«Γερμανικής και Γαλλικής διαλέκτου»* ο Ρήγας ερανίστηκε κείμενα για το *Φυσικής απάνθισμα*. Χαρακτηριστικά ο σημαντικός ιστορικός του Ρήγα, Λέανδρος Βρανούσης, *Ρήγας Φεραίος*, Αθήνα 1954, σελ. 254, αναφέρει ότι «πηγές και πρότυπα της “Φυσικής” του Ρήγα είναι δύσκολο να βρεθούν και να καθορισθούν. Δε μεταφράζει άλλωστε αυτούσιο ξένο έργο, αλλά μονάχα “ερανίζεται”, τα στοιχεία που θα του χρειαστούν». Ομοίως και ο Απ. Δασκαλάκης, *Ο Ρήγας Βελεστινλής ως διδάσκαλος του Γένους*, Αθήνα 1977, σελ. 84, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθή εκ ποίων γερμανικών συγγραμμάτων ήντλησε» ο Ρήγας τα θέματα για να γράψει τη Φυσική του.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

6.30 μ.μ. Έναρξη Συμποσίου - Χαιρετισμοί

7 μ.μ. - 9.30 μ.μ. Άκουσιότητες

1. ΔΗΜ. ΤΣΟΥΓΚΑΡΑΚΗΣ,

Άναπλ. Καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας του Ίονιου Πανεπιστημίου και
Έρευνότης στο Κέντρο Έρευνας του Μεσαιωνικού και Νέου Έλληνισμού
της Ακαδημίας Αθηνών.

"Λεάνδρος Βρανούσης και Βυζάντιο."

2. ΔΗΜ. ΣΟΦΙΑΝΟΣ,

Διευτ. του Κέντρου Έρευνας του Μεσαιωνικού και
Νέου Έλληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών.

"Οι κατάλοιποι των χειρογράφων των Μουσίων των Μπασιρών
και ο Λεάνδρος Βρανούσης."

3. ΚΩΝ. ΔΑΠΠΑΣ,

Έρευνότης του Κέντρου Έρευνας του Μεσαιωνικού και Νέου Έλληνισμού
της Ακαδημίας Αθηνών.

"Η «Έκρηξις» της Βιέννης και η ανάπτυξή της
από τον Λεάνδρο Βρανούση."

4. ΝΑΣ. ΣΦΥΓΓΟΕΡΑΣ,

Όμ. Καθηγητής Παιδαγωγικού Παιδείας

"Οι Ήπειρωτικές μελέτες του Λεάνδρου Βρανούση."

5. ΕΜΜ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ,

Επιστημονικός Συνεργάτης του Κ.Ν.Ε./Ε.Ι.Ε.

"Από τό φιλολογικό έργο του Λεάνδρου Βρανούση."

6. ΔΗΜ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ,

Παιδάγωγος, Πρόεδρος της Επιστημονικής Έταιρείας Μελέτης
«Φέρων - Βελεστίνου - Ρήγα»

"Ρήγα Βελεστινλή «Φυσικός Άπείροσμα»
και Γαλλική «Encyclopédie»

Ταύτιση, για πρώτη φορά, ενός προτύπου."

*Στο Φιλολογικό Μνημόσυνο, που διοργάνωσε η Επιστημονική
Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα το 1994 ένα χρόνο
μετά το θάνατο του ιστορικού Λεάνδρου Βρανούση, παρουσιά-
στηκαν τα πρώτα ευρήματα της ταύτισης του Φυσικής Απείροσμα
με την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία.*

Την Άνοιξη όμως του 1994 παρουσιάσθηκαν τα πρώτα συμπεράσματά μας από την ταύτιση του *Φυσικής απάνθισμα* και της Γαλλικής Εγκυκλοπαιδείας στο Φιλολογικό Μνημόσυνο του Λέανδρου Βρανούση, το οποίο διοργανώθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα (6 Ιουνίου 1994). Τα συμπεράσματα αυτά της έρευνάς μας δημοσιεύθηκαν αρχικά στα Πρακτικά Β΄ Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνου-Ρήγας», *Υπέρεια*⁴ 1994 και στη συνέχεια μια ολοκληρωμένη μελέτη και με άλλα συμπληρωματικά στοιχεία δημοσιεύθηκε το 1997 στο σημαντικό ιστορικό περιοδικό *Ο Εραμιστής*⁵.

Εξώφυλλο ανατύπου του ιστορικού περιοδικού Ο Εραμιστής στο οποίο δημοσιεύθηκε η μελέτη για την ταύτιση τμημάτων του Φυσικής Απάνθισμα με την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία των Diderot και D'Alembert.

-
4. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Ρήγα Βελεστινλή “Φυσικής Απάνθισμα” και Γαλλική “Encyclopédie”. Ταύτιση, για πρώτη φορά, ενός Προτύπου», *Υπέρεια*, τόμ. 2, Πρακτικά Β΄ Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνου-Ρήγας», Αθήνα 1994, σελ. 585-598.
  5. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Η Γαλλική “Encyclopédie” ένα πρότυπο του έργου του Ρήγα “Φυσικής απάνθισμα”», *Ο Εραμιστής*, τόμ. 21, 1997, σελ. 95-128.

Έκτοτε μερικά ακόμη κείμενα ταύτισε και ο Καθηγητής κ. Κων. Πέτσιος, τα οποία περιέχονται στο εισαγωγικό κείμενο του *Φυσικής απάνθισμα* της έκδοσης της Βουλής των Ελλήνων. Μάλιστα ο κ. Πέτσιος με την επιστημονική ευθύνη,

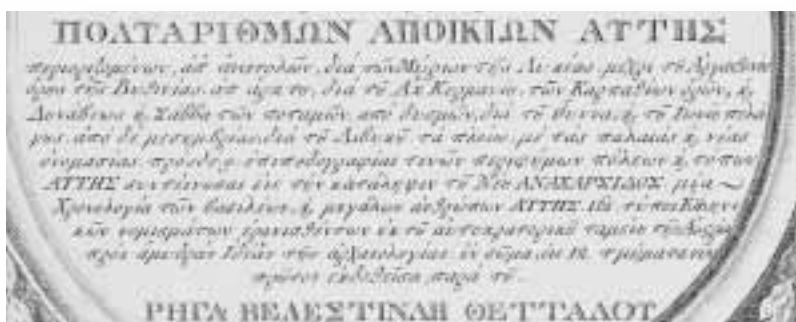
Ο τίτλος της δωδεκάφυλλης Χάρτας της Ελλάδος του Ρήγα, που βρίσκεται στο φύλλο τέσσερα.

που τον διακρίνει, μνημονεύει τις πρώτες μας αυτές ταυτίσεις του *Φυσικής Απάνθισμα* με την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία. Αν ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου «Ρήγας Βελεστινλής» είχε υπ' όψιν του τις πρόσφατες έρευνες θα απέφυγε το σφάλμα της ελλιπούς πληροφόρησης, όσον αφορά τις πηγές του Ρήγα.

Χάρτα της Ελλάδος

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ο κ. Κιτρομηλίδης για το μεγαλειώδες έργο του Ρήγα τη *Χάρτα της Ελλάδος* αφιερώνει στη σελ. 38 λίγες μόνο γραμμές, στις οποίες μάλιστα αναγράφει και λαθεμένα στοιχεία, πως δήθεν «*Η Χάρτα προσοριζόταν σύμφωνα με τον Ρήγα ως εποπτικό βοήθημα ενός άλλου έργου του, της μετάφρασης του τετάρτου τόμου του Abbé Barthélemy, Νέος Αναχάρσις, που αφηγείται την περιήγηση του νεαρού Σκύθη στην αρχαία Ελλάδα και τη γνωριμία του με τους χώρους και τα επιτεύγματα του αρχαίου ελληνικού θαύματος*».

Ο Ρήγας στον τίτλο της *Χάρτας* του λέει καθαρά πως οι εννέα επιπεδογραφίες ιστορικών πόλεων και τόπων θα βοηθήσουν στην κατανόηση του «*Νέου Αναχάρσιδος*» και όχι ότι όλη η *Χάρτα της Ελλάδος* είναι για τον σκοπό αυτό του ταξιδιού του Αναχάρσιδος. Συγκεκριμένα ο Ρήγας γράφει στον τίτλο της *Χάρτας της Ελλάδος*: «*Προς δε 9 επιπεδογραφία τινών περιφήμων πόλεων και τόπων αυτής συντείνουσαι*

*Λεπτομέρεια του τίτλου της Χάρτας της Ελλάδος
με το σχετικό κείμενο.*

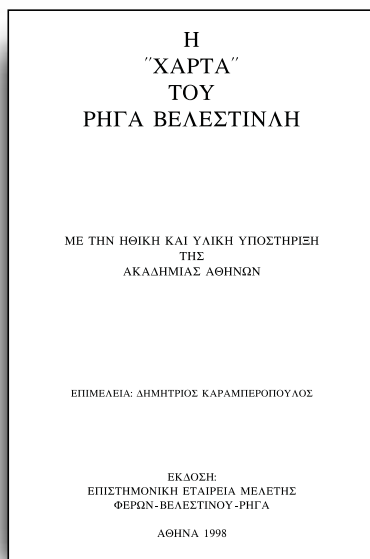
εις την κατάληψιν του Νέου Αναχάρσιδος». Είναι πολύ σαφής ο Ρήγας και θα έπρεπε ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου να προσέχει τα κείμενα του Ρήγα και να μην τα παραποιεί.

Δείγμα της ανεπαρκούς μελέτης της *Χάρτας της Ελλάδος* είναι το γεγονός ότι θεωρεί την Χάρτα απλά και μόνο «εποπτικό βοήθημα» του νέου Αναχάρσιδος, επιμένοντας σε παλιές ξεπερασμένες πλέον βιβλιογραφικές πηγές. Αν θα έκανε τον κόπο τώρα να μελετήσει την *Χάρτα της Ελλάδος* με όλα τα νέα στοιχεία, τα οποία η έρευνά μας έχει προσκομίσει με την ανεύρεση των προτύπων χαρτών (των Delisle και Zannoni) τους οποίους ο Ρήγας χρησιμοποίησε για την Χάρτα της Ελλάδος, τότε θα διαπίστωνε, ότι μέσα στην πυρετώδη επαναστατική του χρονιά του 1797 ο Ρήγας δεν τύπωνε τους χάρτες του από καλλιτεχνικό χαρτογραφικό ενδιαφέρον. Τύπωνε τους χάρτες του για να είναι όργανα του επαναστατικού του σχεδίου, τους ήθελε να είναι

πολιτικοί χάρτες του κράτους του, της «Ελληνικής Δημοκρατίας», βοηθητικά εργαλεία της *Νέας Πολιτικής Διοικήσεως*, που θα εφαρμόζε μετά την επανάστασή του. Γι' αυτό πήρε χάρτη της αρχαίας Ελλάδος, όπως έχουμε δείξει με την ταύτιση που έχουμε κάνει κατά την επανέκδοσή της το 1998 με την υποστήριξη της Ακαδημίας Αθηνών⁶, για να έχει την πολιτική διαίρεση σε Τοπαρχίες και Επαρχίες καθώς και τα ονόματά τους τα αρχαιοελληνικά και όχι τα σύγχρονά του οθωμανικά⁷.

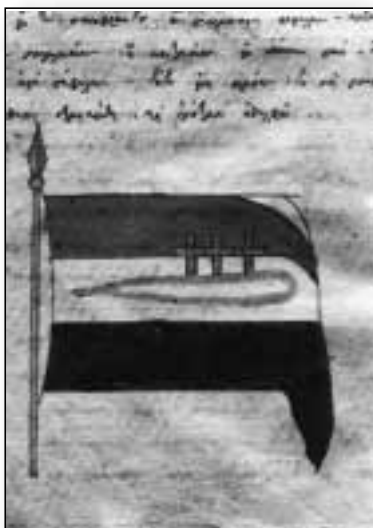
Ακόμη, αν ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου «Ρήγας

Επανεκδοση της Χάρτας της Ελλάδος από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα με την υποστήριξη της Ακαδημίας Αθηνών, 1998 και 2003.

6. Βλ. *Η Χάρτα του Ρήγα Βελεστινλή*, με την υποστήριξη της Ακαδημίας Αθηνών, έκδοση Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, επιμέλεια Δημ. Καραμπερόπουλου, Αθήνα 1998, Β' έκδοση Αθήνα 2003.

7. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Γιατί ο Ρήγας διάλεξε χάρτη της αρχαίας Ελλάδος ως πρότυπο της "Χάρτας της Ελλάδος";», *Υπέρεια*, τόμος 4, Πρακτικά Δ' Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», Αθήνα 2006, σελ. 591-604.

Το ρόπαλο του Ηρακλέους στη σημαία του Ρήγα σε χειρόγραφο της Νέας Πολιτικής Διοικήσεως.

Βελεστινλής» μελετούσε τη Χάρτα της Ελλάδος θα έβλεπε τις παραστάσεις με το ρόπαλο του Ηρακλέους και κατ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να ερμηνεύσει, μια και ασχολείται με τη *Νέα Πολιτική Διοίκηση*, γιατί στο Παράρτημά της ο Ρήγας έχει βάλει στη σημαία του το ρόπαλο του Ηρακλέους. Ο συμβολισμός αυτός του

Η συμβολική παράσταση της νίκης του ροπαλοφόρου Ηρακλή συμβόλου της ελληνικής πνευματικής δύναμης επί της εφίπλου Αμαζόνας συμβόλου της δύναμης του ασιατικού δεσποτισμού.

ροπάλου του Ηρακλέους⁸ είναι σημαντικός στην επαναστατική σκέψη του Ρήγα. Την βλέπουμε στον τίτλο με τον ροπαλοφόρο Ηρακλή να παλεύει με την έφιππο Αμαζόνα και να της τσακίζει το σιδερένιο τσεκούρι. Επίσης στο πρώτο φύλλο της *Χάρτας της Ελλάδος* στην «Επιπεδογραφία της Κωνσταντινουπόλεως» έχει την παράσταση του κοιμισμένου λιονταριού στη ράχη του οποίου επικάθονται τα σύμβολα του Σουλτάνου ενώ στα πόδια του εναποτίθεται το ρόπαλο του Ηρακλέους, στο πρώτο φύλλο της *Χάρτας της Ελλάδος*, *Επιπεδογραφία της Κωνσταντινουπόλεως*.

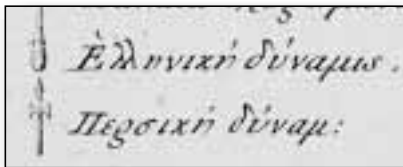
Η συμβολική παράσταση του κοιμισμένου λιονταριού στη ράχη του οποίου επικάθονται τα σύμβολα του Σουλτάνου ενώ στα πόδια του εναποτίθεται το ρόπαλο του Ηρακλέους, στο πρώτο φύλλο της Χάρτας της Ελλάδος, Επιπεδογραφία της Κωνσταντινουπόλεως.

---

8. Για το ρόπαλο του Ηρακλέους επίσης βλ. Λουκίας Δρούλια, «Η πολυσημία των συμβόλων και το “ρόπαλον του Ηρακλέους” του Ρήγα», *Ο Εραμιστής*, τόμ. 21, 1997, σελ. 129-142, και Δημ. Καραμπερόπουλου, «Το ρόπαλο του Ηρακλή. Το σύμβολο της επαναστατικής σκέψης του Ρήγα», *Ιστορικά Θέματα*, τεύχ. 16, Μάρτιος 2003, σελ. 26-31.

Αἰφροτιφρονί.	940	Αἰφίον.	330	Αλειόσαιοι.	404
Αἰώλος.	1003	Αἰσχίλος.	456	Άλεριάν.	670
Ασκληπείος.	927	Άλκιπός.	607	Άρριχτιών.	963

Το ρόπαλο του Ηρακλέους στην αρχή των ονομάτων των ενδόξων ανδρών της αρχαιότητας, στο περιθώριο του φύλλου αρ. 10 της Χάρτας της Ελλάδος.

Στο «Υπόμνημα» της Χάρτας της Ελλάδος στο φύλλο 3, ο Ρήγας σημειώνει ότι το ρόπαλο συμβολίζει την ελληνική δύναμη και το αμφίστομο τσεκούρι την περσική δύναμη.

φει στο «Υπόμνημά» της. Με το ρόπαλο επίσης παριστάνει την ελληνική δύναμη, που αντιπαλεύει ανά τους αιώνες με την βαρβαρική δύναμη, και με το αμφίστομο τσεκούρι την περσική και με τη ημισέληνο την οθωμανική. Και στους χάρτες της Βλαχίας και Μολδαβίας, για τους οποίους παρακάτω γράφουμε, πάλι ο Ρήγας χρησιμοποιεί τον σημαντικό αυτό συμβολισμό του ροπάλου του Ηρακλέους.

Παρά το γεγονός ότι ο συγγραφέας στον «Επίλογο» του βιβλίου του «Ρήγας Βελεστινλής» (σελ. 93) γράφει πως ο Ρήγας «μας προσκαλεί συνεχώς σε διάλογο και κριτικό στοχασμό», ο ίδιος φαίνεται να αγνοεί ή θέλει να αγνοεί τα σημαντικά στοιχεία τη επαναστατικής σκέψης του Ρήγα.

του Ηρακλέους το έχει βάλει στην αρχή των ονομάτων αρχαίων μεγάλων ανδρών, (περιθώριο φύλλου 10 της Χάρτας), που δείχνει την αρχαία ελληνική πνευματική δύναμη, όπως ο ίδιος ο Ρήγας γρά-

Χάρτες Βλαχίας-Μολδαβίας

Σχετικά με την έκδοση των άλλων δύο χαρτών του Ρήγα, *Νέα Χάρτα της Βλαχίας και Γενική Χάρτα της Μολδοβίας*, Βιέννη 1797, ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου στις σελ. 40-41 ακροθιγώς κάνει αναφορά σ' αυτούς τους χάρτες, αφήνοντας απληροφόρητους τους αναγνώστες του κειμένου του. Απλά και μόνο γράφει ότι οι χάρτες αυτοί έχουν «αφιερώσεις στους Φαναριώτες ηγεμόνες των δύο παρίστριων χωρών, τον Αλέξανδρο Καλλιμάχη της Μολδαβίας (1795-1799) και τον Αλέξανδρο Υψηλάντη Βλαχίας (1796-1797) αντίστοιχα».

Αν όμως μελετούσε την για πρώτη φορά επανέκδοση των δύο αυτών χαρτών με την προσθήκη ευρετηρίων και σχετικό σχολιασμό⁹ από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελε-

Η σελίδα τίτλου της έκδοσης των χαρτών Βλαχίας και Μολδαβίας του Ρήγα από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2005.

9. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, *Οι χάρτες Βλαχίας και Μολδαβίας του Ρήγα Βελεστινλή, Βιέννη 1797. Νέα στοιχεία-Ευρετήριο-Αυθεντική επανέκδοση*, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2005.

Η προσωπογραφία του Ηγεμόνα της Βλαχίας Αλεξάνδρου Υψηλάντη με τα σύμβολα της Ηγεμονίας του λοξά, σαν να είναι πεταμένα και κάτω από αυτά το ρόπαλο του Ηρακλέους.

Λεπτομέρεια με τα λοξά τοποθετημένα σύμβολα της Ηγεμονίας και το ρόπαλο του Ηρακλέους κάτω από αυτά.

στίνου-Ρήγα, τότε θα παρατηρούσε τα σημαντικά νέα στοιχεία που προστέθηκαν στην έρευνα για τον Ρήγα και τα οποία δεν υπάρχουν στις παλαιότερες βιβλιογραφικές του πηγές που ο ίδιος χρησιμοποιεί (1960 και 1978). Αγνοεί τις πρόσφατες του 2005;

Κάτω από τις προσωπογραφίες των Ηγεμόνων, ο Ρήγας έθεσε τα σύμβολα των Ηγεμονιών, τα οποία όμως, όπως βλέπει και ο αναγνώστης, είναι πλαγιασμένα σα πεταμένα και όχι όρθια όπως θα άρμοζε. Αν η

έκδοση των χαρτών αυτών ήταν για τους Ηγεμόνες, αυτοί δεν

θα δέχονταν τα σύμβολα της Ηγεμονίας τους να είναι λοξά σαν πεταμένα. Ο Ρήγας σκόπιμα έθεσε τις προσωπογραφίες των Ηγεμόνων με σκοπό να πάρει την άδεια εκτυπώσεως από την λογοκρισία της Αυστριακής Αστυνομίας. Επί πλέον κάτω από τα σύμβολα αυτά ο Ρήγας έθεσε οριζόντια το ρόπαλο του Ηρακλέους, που για πρώτη φορά έχει εντοπισθεί κατά την έρευνά μας. Το στοιχείο αυτό δίνει άλλη δυναμική στην έκδοση αυτή του Ρήγα και εντάσσεται πλέον στο επαναστατικό του σχέδιο. Οι χάρτες αυτοί, όπως και η *Χάρτα της Ελλάδος*, είναι πολιτικοί χάρτες του κράτους του, που ήθελε να δημιουργήσει μετά την επανάστασή του. Είναι χάρτες συμπληρωματικοί της «*Νέας Πολιτικής Διοικήσεως*», του Συντάγματός του, βοηθητικοί για τις εκλογές τις οποίες ήθελε να κάνει ο Ρήγας. Και το σημαντικότερο, τώρα γνωρίζουμε τον λόγο για τον οποίο ο Ρήγας τύπωσε τους χάρτες της Βλαχίας και Μολδαβίας και ότι σχεδίαζε ακόμη να τυπώσει λεπτομερείς χάρτες της Βουλγαρίας και της Σερβίας¹⁰. Μάλιστα ο Ρήγας στα πράγματά του κατά τη σύλληψη στην Τεργέστη είχε εκτός των άλλων και ένα χάρτη της

---

10. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Johann Christian von Engel, *Geschichte des Ungarischen Reichs und seiner Nebenlande. – τόμ. I, Geschichte des alten Panoniens und der Bulgarey*, Halle 1797, σελ. 473-474, ο Ρήγας ετοίμαζε και για τις υπόλοιπες περιοχές του κράτους του της Βουλγαρίας και Σερβίας λεπτομερείς χάρτες. Την μαρτυρία μνημονεύει ο Γ. Λαΐος, «Οι χάρτες του Ρήγα. Έρευνα επί νέων πηγών», *Δελτίο Ιστορικής Εθνολογικής Εταιρείας*, τόμ. 14, 1960, 231-312, Παράρτημα II, σελ. 296-298.

Η προσωπογραφία του Ηγεμόνα της Μολδαβίας Αλεξάνδρου Καλλιμάχη με τον θυρεό σύμβολο της ηγεμονίας του λοξά τοποθετημένο και κάτω από αυτό το ρόπαλο του Ηρακλέους. Το κείμενο στο ανοικτό βιβλίο «Προς τω Τύρα όπου η Οφιούσα. Πλιν. βιβλ. δ'.» είναι από τη Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία των Diderot και D'Alembert.

Βοσνίας, Σερβίας¹¹. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο Ρήγας θα είχε λεπτομερείς χάρες των Τοπαρχιών και Επαρχιών του χώρου της «Ελληνικής Δημοκρατίας» της Χάρτας του.

Ο Ρήγας χρησιμοποιεί για δεύτερη φορά στα 1797 την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία στον χάρτη της Μολδαβίας, εκτός από εκείνη του *Φυσικής Απάνθισμα* στα 1790, στοιχείο που τεκμηριώνει την εξοικείωση του Ρήγα με την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία. Συγκεκριμένα κάτω από την προσωπογραφία του Ηγεμόνα της Μολδαβίας και δίπλα στον θυρεό ο Ρήγας έθεσε ένα ανοιχτό

---

11. Βλ. Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1930, επανέκδοση από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου, με την προσθήκη ευρετηρίου, Αθήνα 1997, αρ. εγγράφου 52, σελ. 145.

βιβλίο με τη φράση «*προς τω Τύρα όπου η Οφιούσα, Πλίν. βιβλ. δ'.*», που όπως τεκμηριώσαμε στο έγκριτο ιστορικό περιοδικό *Ο Εραμιστής*¹² είναι φράση από την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία. Και το νέο αυτό στοιχείο αγνοεί ή αποσιωπά ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου.

Εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου

Θέλουμε ακόμη να παρατηρήσουμε και για την προσωπογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ότι ο κ. Κιτρομηλίδης απλά στη σελ. 41 κάνει μνεία της έκδοσης αυτής, χωρίς να αναφερθεί στη σημασία του εκδοτικού αυτού εγχειρήματος του Ρήγα. Δεν μπαίνει στον κόπο να ενημερώσει τον αναγνώστη γιατί ο Ρήγας τύπωσε την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου κατά την προετοιμασία του επαναστατικού του σχεδίου και σε μια εποχή που όλοι σχεδόν υμνούσαν τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη ως ελευθερωτή των λαών, (Κοραΐς, Μαρτελάος, Περραιβός κ.ά). Αυτήν την εποχή ο Ρήγας δεν γράφει ούτε ένα στίχο, ούτε μια λέξη στα κείμενά του υπέρ του Βοναπάρτη. Αντίθετα τυπώνει την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου προσφέροντάς τον στους σκλαβωμένους, ως πρότυπο αγωνιστικότητας και αποφασιστικότητας για τον τρόπο της απελευθερώσεώς τους.

---

12. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Ρήγας και Γαλλική Encyclopédie. Μια ακόμη χρησιμοποίησή της στα 1797», *Ο Εραμιστής*, τόμ. 25, 2005, σελ. 418-420.

Η προσωπογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην έκδοση του Ρήγα, Βιέννη 1797, και επανέκδοση με σχόλια από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2006.

Το κείμενο του Ρήγα που περιέχεται στην έκδοση αυτή είναι το εξής:

«Το εγγάραγμα τούτο παριστάνει το πρόσωπον του Αλεξάνδρου, και των 4 αρχιστρατήγων του, καθ' ομοίωσιν μιάς Ανατολικής κόκκινης πέτρας αγάθου, ήτις ευρίσκεται εις το αυτοκρατορικόν ταμείον¹³ εν Βιέννη. Τα 4 τριγυρινά εικονίσματα, παριστάνουν το 1. της θριαμβευτικήν εισοδόν του εις την Βαβυλώνα. Το 2 την φυγήν των Περσών εις τον Γρανικόν ποταμόν. Το 3 την ήτταν του Δαρείου και το 4 την φαμίλιαν του νικημένου τούτου βασιλέως εις τους πόδας του Αλεξάνδρου.

Ο Αλέξανδρος γεννηθείς εις τους 355 πρό Χριστού, εσπούδαξε την φιλοσοφίαν εις τον Αριστοτέλη, έκαμε τα πρώτα δείγματα της ανδρείας, και της πολεμικής αξιότητός του εις την μάχην της Χαιρωνείας, υπό την διοίκησιν του πατρός του, και διεδέχθη τον θρόνον της Μακεδωνίας 21 χρόνου, γνωρισθείς αρχηγός των Ελλήνων εις τους 333, διεύθυνε τας δυνάμεις των κατά των Περσών, εχάλασε την αυτοκρατορίαν των εις την Ασίαν και Αφρικήν, και την ήνωσε με την εδικήν του. Πολλάί αξιόλογοι πόλεις, σχεδόν και την

---

13. Η λέξη «ταμείον» σημαίνει συλλογή.

*σήμερον ακόμη, τω χρεωστούν την ύπαρξίν τους.
Απέθανεν 32 χρόνων, βασιλεύσας 12.
Εξεδόθη παρά του Ρήγα Βελεστινλή Θεττα-
λού, χάριν των Ελλήνων και φιλελλήνων, 1797».*

Παρατηρούμε ότι στην πρώτη ενότητα του κειμένου ο Ρήγας περιγράφει το περιεχόμενο της εικόνας. Τονίζει ιδιαίτερα «τα 4 τριγυρινά εικονίσματα»¹⁴ με τις παραστάσεις από γεγονότα του Μεγ. Αλεξάνδρου. Σκοπός του ήταν να δώσει παραστατικά το μεγαλείο της δράσης του, ώστε να δημιουργεί τον ανάλογο ψυχολογικό αντίκτυπο στους αναγνώστες. Γι' αυτό εξ άλλου και αρίθμησε τις παραστάσεις αυτές, ενώ η αρίθμηση απουσιάζει από την πρωτότυπο εικόνα που ο Ρήγας χρησιμοποίησε.

Στη δεύτερη ενότητα γράφει μία σύντομη περιεκτική ιστορία του Μεγ. Αλεξάνδρου¹⁵. Οι λέξεις είναι διαλεγμένες για τον σκοπό του, να ενδυναμώσει δηλαδή το φρόνημα των

---

14. Ο Ρήγας χρησιμοποίησε γι' αυτές τις παραστάσεις τους πίνακες με θέμα τον Μέγα Αλέξανδρο του Γάλλου ζωγράφου Charles Le Brun, (1619-1690), σύμφωνα με τη μελέτη της Ολγα Γκράτσιου, «Το μονόφυλλο του Ρήγα του 1797. Παρατηρήσεις στη Νεοελληνική εικονογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου», *Μνήμων*, τόμ. 8, 1980-1982, σελ. 130-149, εδώ στις σελ. 138-139.

15. Η Ολγα Γκράτσιου, «Το μονόφυλλο του Ρήγα του 1797, ό.π., σελ. 134-135, παραθέτει για τον Μ. Αλέξανδρο και το κείμενο από το *Ιστορικών Χαρτοπαίγνιον*, Βιέννη 1808, που είχε ένα εκπαιδευτικό σκοπό, το οποίο όμως δεν έχει την περιεκτικότητα και τη δυναμική του κειμένου του Ρήγα.

σκλαβωμένων Ελλήνων. Πρώτα αναγράφει το έτος γέννησης του Αλεξάνδρου και μετά την εκπαίδευσή του στη φιλοσοφία από τον μεγαλύτερο φιλόσοφο, τον Αριστοτέλη. Η αναφορά αυτή του Ρήγα στην εκπαίδευση δεν είναι τυχαία, διότι γνωρίζουμε και από τα άλλα έργα του τη σημασία που έδινε στην εκπαίδευση για την πνευματική πρόοδο και ανάπτυξη του ανθρώπου. Γι' αυτό εξάλλου και στα «Δίκαια του Ανθρώπου», άρθρο 22, τονίζει με νόημα ότι *«Όλοι χωρίς εξαίρεση έχουν χρέος να ηξεύρουν γράμματα... Εκ των γραμμάτων γεννάται η προκοπή με την οποίαν λάμπουν τα ελεύθερα έθνη»*.

Στη συνέχεια τονίζει την ανδρεία και την *«πολεμική δεξιότητα»* του Μ. Αλεξάνδρου και ότι διαδέχθηκε *«τον θρόνον της Μακεδονίας»*, χωρίς να αναφερθεί στη δολοφονία του Φιλίππου και τούτο διότι ο Ρήγας ενδιαφέρεται να δώσει θετικές πληροφορίες για τον Αλέξανδρο, να είναι πρότυπο στους σκλαβωμένους Έλληνες. Με έμφαση γράφει ότι ανακηρύχθηκε αρχηγός των Ελλήνων και κατεύθυνε τις δυνάμεις τους εναντίον των Περσών, των οποίων κατέστρεψε την αυτοκρατορία, προσδίνοντας με τις φράσεις αυτές μια δυναμική για τον συσχετισμό «Πέρσες-Τούρκοι», για να προκαλέσει τους αναγκαίους συνειρμούς στους σκλαβωμένους Έλληνες. Παράλληλα τονίζει με νόημα ότι πόλεις που ιδρύθηκαν από τον Μ. Αλέξανδρο, υπάρχουν μέχρι την εποχή του, θέλοντας να δείξει στους Έλληνες την διηνεκή παρουσία του Αλεξάνδρου, ότι δηλαδή δεν βρίσκεται στο

απώτερο παρελθόν, αλλά υφίσταται μέχρι *«και την σήμερον ακόμι»*.

Ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου «Ρήγας Βελεστινλής» δεν ενημερώνει τον αναγνώστη ότι ο Ρήγας μνημονεύει τον Μέγα Αλέξανδρο και σε άλλα του έργα: Στον *Υμνο Πατριωτικό*, στροφή 33, ο Ρήγας προσκαλεί τον Μ. Αλέξανδρο να βγει από τον τάφο και να δει τους απογόνους του, που είναι αντάξιοί του και με ανδρεία πολεμούν και κατατροπώνουν τους εχθρούς τους. Η «ανδρεία», που διακρίνει τον Μ. Αλέξανδρο, όπως γράφει και στην έκδοση της εικόνας του, χαρακτηρίζει πλέον και τους σκλαβωμένους επαναστάτες της εποχής του:

*«Αλέξανδρε, τώρα να βγής
από τον τάφον, και να ιδής
των Μακεδόνων πάλιν
ανδρείαν την μεγάλην,
πώς τους εχθρούς νικούνε,
με χαρά στη φωτιά!»*.

Επίσης ο Ρήγας αναφέρει το όνομα του Μ. Αλεξάνδρου με κεφαλαία γράμματα στο περιθώριο του φύλλου 12 της *Χάρτας της Ελλάδος*. Ομοίως στο φύλλο 9 στο Γρανικό ποταμό σημειώνει *«εδώ ενίκησε πρώτον ο Αλέξανδρος τον Δαρείον»* και στο φύλλο 8 στην πόλη Πέλλα σημειώνει *«Αλε-*

ξάνδρου πατρίς». Ακόμη ο Αλέξανδρος μνημονεύεται στα νομίσματα της Χάρτας, φύλλο 12, «*Ο Αλέξανδρος. τόξον εις θήκην. Ρόπαλον και σάχυς. της Μανγγάλιας*» και στο φύλλο 5, «*Αλέξανδρος. Ζεύς Παντοκράτωρ και μονογρ. Αλ.*»¹⁶.

Ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου πέραν των νέων στοιχείων, που όφειλε να ενσωματώσει στο βιβλίο του, έπρεπε να πληροφορήσει τους αναγνώστες, ότι το σημαντικό αυτό έργο του Ρήγα, έκδοση του 1797, του οποίου μοναδικό αντίτυπο της εικόνας του Μεγάλου Αλεξάνδρου βρίσκεται στο Ιστορικό Εθνολογικό Μουσείο στην Αθήνα, σήμερα είναι εύκολο να το αποκτήσουν, να το μελετήσουν, διότι επανεκδόθηκε το 2006 σε μια πολύ καλή αναστατική έκδοση και με σχολιασμό από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα¹⁷. Δεν γνωρίζει την έκδοση;

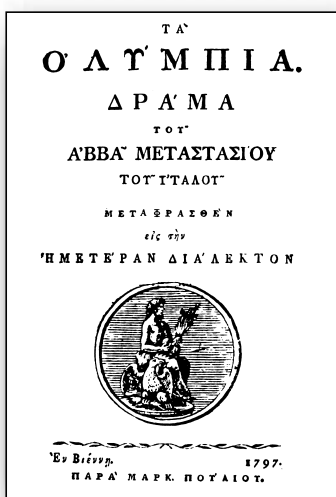
Τα Ολύμπια

Για το έργο *Τα Ολύμπια*, ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου στη σελ. 40 απλά και μόνο σημειώνει ότι «*αναπαριστά μια ερωτική ιστορία με περίγραμμα τους αρχαίους Ολυ-*

---

16. Βλ. Βάσωσ Πέννα, «Τα νομίσματα της Χάρτας του Ρήγα», στο *Η Χάρτα του Ρήγα Βελεστινή*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1998, σελ. 141 και 116 αντίστοιχα.

17. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, (επιμέλεια-σχόλια), *Ο Μέγας Αλέξανδρος του Ρήγα Βελεστινή, Βιέννη 1797*, έκδοση Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2006.

*Η σελίδα τίτλου
«Τα Ολύμπια» που εξέδωσε
ο Ρήγας Βελεστινλής.*

λή και όχι κάποιου άλλου φίλου του, όπως είχε υποστηριχθεί από τον καθηγητή Κων. Άμαντο¹⁹ και επαναλαμβάνεται

*μπιακούς αγώνες». Αγνοεί τα «Προλεγόμενα» του έργου, στα οποία ο Ρήγας δίνει μια σημαντική πληροφορία για την διαχρονικότητα των Ολυμπιακών αγωνισμάτων στον ελληνικό χώρο, ότι αυτά «παίζονται μέχρι την σήμερα εις την Θεσσαλίαν και εις όλην την Ελλάδα». Επί πλέον δεν ενημερώνει τον αναγνώστη πως σύμφωνα με τις πρόσφατες έρευνες¹⁸ η μετάφραση αυτή των *Ολυμπίων* είναι έργο του Ρήγα Βελεστιν-*

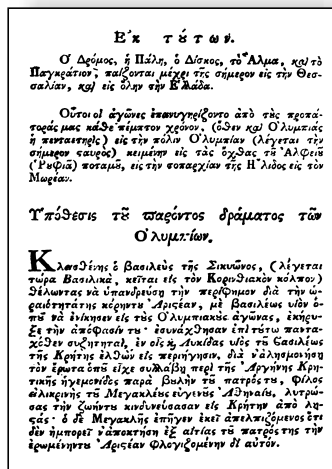
18. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, *Ο Ρήγας μεταφραστής των Ολυμπίων του Μεταστάσιου*, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2001.

19. Κων. Άμαντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1930, επανέκδοση με τη προσθήκη ευρετηρίου από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1997, σελ. κβ'. Με την ευκαιρία ας επισημανθεί ότι τα σημαντικά αυτά έγγραφα, που έχει φέρει στο φως ο καθηγητής Κων. Άμαντος και στα οποία είναι καταγεγραμμένα ακόμη και τα προσωπικά αντικείμενα του Ρήγα κατά τη σύλληψή του στην Τεργέστη, ο συγγραφέας δεν τα καταχωρίζει στην Επιλογή Βιβλιογραφίας, σελ. 151-154, η οποία είναι για την ενημέρωση του αναγνώστη.

μέχρι πρόσφατα²⁰. Να δειχθεί κατ' αυτόν τον τρόπο η πνευματική δυναμική του Ρήγα, που γράφει και χωρικά σε αρχαίο ελληνικό ιδίωμα.

Τα «Προλεγόμενα» του Ρήγα στο έργο του Τα Ολύμπια, με την πληροφορία που δίνει για την διαχρονικότητα των Ολυμπιακών αγωνισμάτων.

Συνωμοτική δράση του Ρήγα

Στο Κεφάλαιο «Βιογραφικά: πρώιμα χρόνια» σελ. 13 σχετικά με την «έντυπη μνεία του ονόματος του Ρήγα ως “εκ Φερών” και Φεραίου με ταυτόχρονη παράλειψη του Βελεστινλής»²¹ ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου παραπέμπει

20. Βλ. Δημ. Σπάθη, «Τα Ολύμπια», στο Πιέτρο Μεταστάσιο *Τα Ολύμπια σε μετάφραση Ρήγα Βελεστινλή*, έκδοση Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών σε συμπαραγωγή με το Αμφι-Θέατρο Σπύρου Α. Ευαγγελάτου, 25-28 Ιουνίου 1998, σελ. 45-52. Επίσης, Βάλτερ Πούχνερ, «Εισαγωγή» στο *Ρήγα Βελεστινλή, Τα Ολύμπια Μετάφραση του λμπρέτου του Πιέτρο Μεταστασίου, Βιέννη 1797, Θεατρική Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα 2000*, σελ. 9-98 και ιδιαίτερα στις σελ. 57, 59, 60.

21. Για τις περιπέτειες του ονόματος του Ρήγα Βελεστινλή, ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου δεν ενημερώνει τον αναγνώστη

τον αναγνώστη στον Ιωάννη Φιλήμονα, *Δοκίμιον ιστορικών περί της Φιλικής Εταιρείας*, εν Ναυπλία 1834, σελ. 90. Όμως δεν ενημερώνει τον αναγνώστη για τους βαρείς χαρακτηρισμούς του Φιλήμονα, που γράφει στη σελίδα αυτή για τον Ρήγα, σύμφωνα με τις οποίες ο Ρήγας ήταν «*Μεγαλόφρων και επιχειρηματίας, αλλ' όχι τόσο σκεπτικός και κρυψίνους, κάτοχος γνώσεων πολλών και ζωηρός εις το πνεύμα, αλλά επιπόλαιος εξεταστής των πραγμάτων και μάλλον της καταστάσεως του Έθνους του*». Αφήνει τον αναγνώστη ανημέρωτο, ενώ υπάρχει σχετική τεκμηριωμένη μελέτη²², στην οποία αναιρούνται οι βαρείς αυτοί χαρακτηρισμοί, και αποδεικνύεται πλέον πως με την δράση του και το επαναστατικό

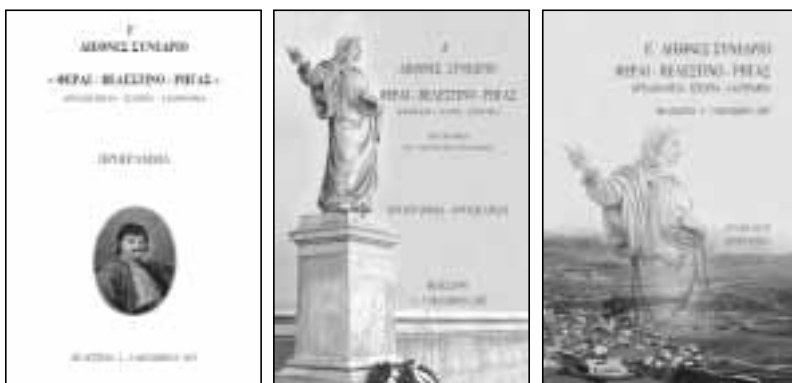
για την υπάρχουσα επί του θέματος ολοκληρωμένη μελέτη του γράφοντος, *Όνομα και καταγωγή του Ρήγα Βελεστινλή*, Β' έκδοση Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2000, ενώ φαίνεται από το κείμενό του ότι την χρησιμοποιεί και ο ίδιος. Μάλιστα στη μελέτη αυτή επισημαίνεται πότε εισήχθη (το 1930) στην ιστορική βιβλιογραφία το τάχα σαν πραγματικό όνομα του Ρήγα «Αντώνιος Κυριαζής» και ποιος ήταν ο εισηγητής (ο Φάνης Μιχαλόπουλος) και ότι μετά τις ενέργειες της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα έχει διαγραφεί με απόφαση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου από τα Σχολικά Βιβλία Ιστορίας το «Αντώνιος Κυριαζής», κάτι που ο συγγραφέας του βιβλίου «Ρήγας Βελεστινλής» δεν μνημονεύει και αφήνει τον αναγνώστη με την ιδέα ότι ακόμη αναγράφεται στα Σχολικά Βιβλία Ιστορίας.

22. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, *Η άδικη κρίση του Ιω. Φιλήμονα για τον επαναστάτη Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 2000.

του πρόγραμμα ο Ρήγας ήταν τέλειος συνωμότης²³. Η Αυστριακή Αστυνομία δεν είχε αντιληφθεί το παραμικρό από την πολλαπλή δράση του Ρήγα. Γι' αυτό και κατατρόμαξε όταν μετά την προδοσία στην Τεργέστη, τέτοιες μέρες του Δεκεμβρη του 1797, έμαθε την συνωμοτική δράση του Ρήγα. Μάλιστα ο ίδιος ο αυτοκράτορας παρακολούθουσε την πορεία της ανάκρισης. Ο Ρήγας είχε εκμηδενίσει την τόσο καλά οργανωμένη Αυστριακή Αστυνομία.

Πρόσληψη του Ρήγα Βελεστινλή

Στο κεφάλαιο «Πρόσληψη» του Ρήγα Βελεστινλή ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου σημειώνει εμφαντικά στη

Οι Προσκήσεις-Προγράμματα των τελευταίων Διεθνών Συνεδρίων «Φεραί-Βελεστίνου-Ρήγας» Γ΄ 1997, Δ΄ 2003 και Ε΄ 2007, στα οποία συμμετείχαν επιστήμονες από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

23. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, *Η συνωμοτική δράση του Ρήγα Βελεστινλή*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2009.

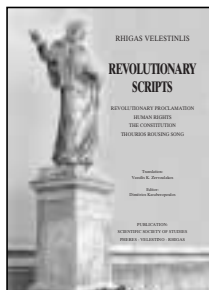
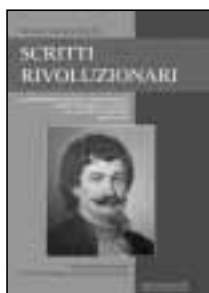
σελ. 88 «ο εικοστός αιώνας δέν πρόσθεσε πολλά στην πρόσληψη του Ρήγα, του οποίου η εικόνα στη συλλογική συνείδηση παρέμεινε σταθερή όπως την είχε επεξεργαστεί ο δέκατος ένατος αιώνας». Αγνοεί την πραγματοποίηση των Διεθνών Συνεδρίων για τον Ρήγα από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, (Α΄ 1986, Β΄ 1992, Γ΄ 1997, Δ΄ 2003, Ε΄ 2007), τα οποία συνέβαλαν κατά κοινή ομολογία στην αναβίωση των μελετών και ερευνών για τον Ρήγα στην Ελλάδα, τις Βαλκανικές και Ευρωπαϊκές χώρες. Μάλιστα στο Α΄ Διεθνές Συνέδριο, που διοργανώθηκε το 1986, ο κ. Κιτρομηλίδης συμμετείχε με το κείμενό του «Ο δάσκαλος του Ρήγα», που δημοσιεύει στο υπό κρίση βιβλίο, σελ. 20-24, χωρίς να μνημονεύσει την πηγή, ούτε καν στη Βιβλιογραφία, ότι προέρχεται από τα Πρακτικά, *Υπέρεια*, τόμ. 1ος, 1990, σελ. 512-517.

Οι ανακοινώσεις για τον Ρήγα, που δημοσιεύθηκαν στους τόμους των Πρακτικών με τίτλο *Υπέρεια*, αναγράφονται στη συνέχεια:

1ος τόμος 1990	δημοσιεύσεις για Ρήγα	19
2ος τόμος 1994	»	20
3ος τόμος 2002	»	31
4ος τόμος 2005	»	36

(Βλ. στο Παράρτημα όλες τις ανακοινώσεις περί Ρήγα κατά τόμο)

Στο Ε΄ Διεθνές Συνέδριο (Οκτώβριος 2007), το οποίο διοργανώθηκε με την ευκαιρία της επετείου των 250 χρόνων

Ο τίτλος των Επαναστατικών του Ρήγα στα Ελληνικά και οι μεταφράσεις σε 10 γλώσσες, Βαλκανικές και Ευρωπαϊκές, από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φεζών-Βελεστίνου-Ρήγα.

από την γέννηση του Ρήγα, έγιναν συνολικά 48 ανακοινώσεις, που θα συμπεριληφθούν στον υπό έκδοση 5ο τόμο *Υπέρεια*.

(Βλ. στο Παράρτημα τις 48 ανακοινώσεις περί Ρήγα του Ε΄ Διεθνούς Συνεδρίου).

Προσθέτουμε ότι οι τόμοι των Πρακτικών των Διεθνών αυτών συνεδρίων έχουν αποσταλεί σε όλες τις Βιβλιοθήκες, καθώς και στη Βιβλιοθήκη του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε., του οποίου προΐσταται ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου.

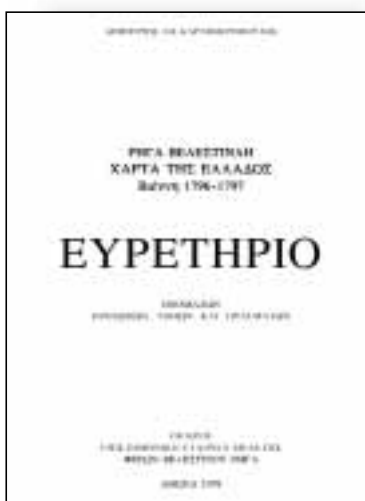
Ένα ακόμη στοιχείο της διάδοσης των ιδεών του Ρήγα, που αγνοείται από τον συγγραφέα, αποτελεί το γεγονός ότι από το 1998 μεταφράζονται τα Επαναστατικά κείμενα του Ρήγα (Επαναστατική Προκήρυξη, Δίκαια του Ανθρώπου, Σύνταγμα και Θούριος) στις Βαλκανικές και Ευρωπαϊκές γλώσσες. Μέχρι σήμερα έχουν μεταφραστεί συνολικά σε 10 γλώσσες, που κατά σειρά έκδοσης είναι: Βουλγαρικά, Ρουμανικά, Σερβικά, Αλβανικά, Ρωσικά, Ιταλικά, Αγγλικά, Γαλλικά, Ισπανικά και Γερμανικά. Μάλιστα αντίτυπα αυτών των μεταφράσεων έχουν αποσταλεί από την Επιστημονική μας Εταιρεία μέχρι σήμερα σε εννιακόσιες (900) Εθνικές και Πανεπιστημιακές Βιβλιοθήκες 150 κρατών του κόσμου.

Βιβλιογραφική τεκμηρίωση

Πέρα από κάθε κανόνα επιστημονικής βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου «Ρήγας Βελεστινλής» δίνει στον αναγνώστη μία ελλιπή πληροφόρηση αναγράφοντας μόνο τις επανεκδόσεις των πέντε βιβλίων του Ρήγα της Βουλής των Ελλήνων, που ο ίδιος είχε την γενική επιμέλειά τους, χωρίς να ενημερώνει τον αναγνώστη για τα υπόλοιπα έργα του Ρήγα: για τη *Χάρτα της Ελλάδος*, τη *Νέα Χάρτα της Βλαχίας*, τη *Γενική Χάρτα της Μολδοβίας* και τη χαλκογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Αν έχουν επανεκδοθεί και τότε. Τηρεί σιγήν ιχθύος. Δίνει την εντύπωση στον αναγνώστη, πέρα από κάθε επιστημονική δεοντολογία, ότι δεν έχουν επανεκδοθεί. Όμως είναι παγκοίμως γνωστό ότι τα έργα αυτά του Ρήγα έχουν επανεκδοθεί με ευρετήρια και σχολιασμό από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα. Και συγκεκριμένα:

I. Η «*Χάρτα της Ελλάδος*» επανεκδόθηκε το 1998 με την υποστήριξη της Ακαδημίας Αθηνών, συνοδευόμενη από δύο βιβλία, το ένα με το «*Ευρετήριο*», (σελ. 128), και το δεύτερο με τις μελέτες α). Δημητρίου Καραμπερόπουλου, Η «*Χάρτα της Ελλάδος*» του Ρήγα. Τα πρότυπά της και νέα στοιχεία, (σελ. 13-90) και β). Βάσως Πέννα, *Τα νομίματα της Χάρτας του Ρήγα*, (σελ. 91-148).

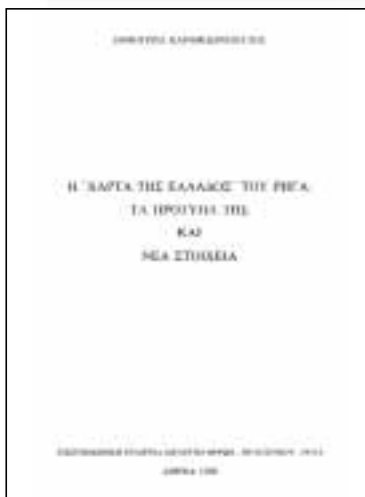
II. Η *Νέα Χάρτα της Βλαχίας και η Γενική Χάρτα της Μολδοβίας* επανεκδόθηκαν το 2005 σε αναστατική έκδοση

με ευρετήρια και σχολιασμό.

III. Η χαλκογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου επανεκδόθηκε το 2006 στο φυσικό μέγεθος του πρωτοτύπου του Ρήγα και με σχετικό σχολιασμό.

Σημειώνουμε ότι τα έργα αυτά του Ρήγα βρίσκονται σε

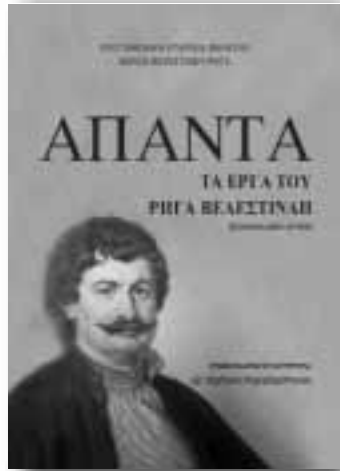

Οι σελίδες τίτλου των βιβλίων α) Το Ευρετήριο της Χάρτας της Ελλάδος του Ρήγα (σελ. 128) και β) Οι μελέτες «Η “Χάρτα της Ελλάδος” του Ρήγα. Τα πρότυπά της και νέα στοιχεία» και «Τα νομίσματα της Χάρτας του Ρήγα» (σελ. 148) που συνοδεύουν την επανέκδοσή της από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα.

όλες σχεδόν τις Βιβλιοθήκες της χώρας, της Εθνικής Βιβλιοθήκης, της Βουλής, της Ακαδημίας Αθηνών, της Γενναδείου, του Μουσείου Μπενάκη, του ΕΛΙΑ, του Ιστορικού Μουσείου, των Πανεπιστημίων κ. ά. καθώς και στη Βιβλιοθήκη του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών, που ο συγγραφέας διευθύνει.

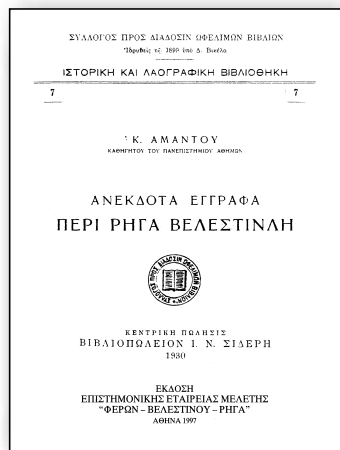
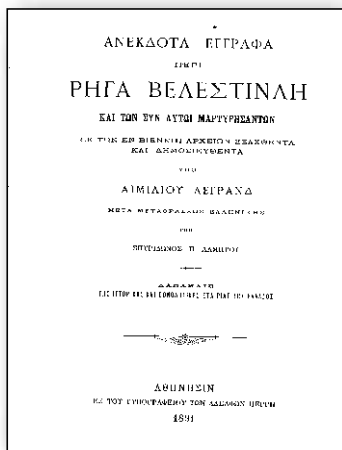
Προσθέτουμε ακόμη ότι τα ΑΠΑΝΤΑ του Ρήγα Βελεστινλή έχουν επανεκδοθεί για πρώτη φορά ολοκληρωμένα, με ευρετήρια και έχουν κυκλοφορηθεί επί πλέον το 2007 και σε ψηφιακό δίσκο (CD-ROM). Όλα αυτά, που δεν αγνοεί προφανώς ο συγγραφέας αφού στο τέλος της «Επιλογής Βιβλιογραφίας» σημειώνει ότι «Ανατυπώσεις και μεταφράσεις κειμένων του Ρήγα έχει πραγματοποιήσει η Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα», χωρίς κανένα βιβλιογραφικό στοιχείο, είναι τυχαία;

Ο τίτλος του ψηφιακού δίσκου (CD-ROM) με τα ΑΠΑΝΤΑ του Ρήγα Βελεστινλή για πρώτη φορά ολοκληρωμένα και με Ευρετήρια, Αθήνα 2007.

Επιλογή Βιβλιογραφίας

Στην «Επιλογή Βιβλιογραφίας», σελ. 151-154, ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου παραλείπει, εκτός των ανωτέρω που αναφέρθηκαν, σημαντικές μελέτες-επανεκδόσεις, που είναι απαραίτητες στην κατανόηση του έργου του Ρήγα, και κατ' αυτόν τον τρόπο δεν βοηθάει τον σύγχρονο αναγνώστη να γνωρίσει το μεγαλόπνοο έργο του Ρήγα Βελεστινλή και να κάνει τη σχετική Επιλογή της Βιβλιογραφίας για τον Ρήγα.

Οι τίτλοι των βιβλίων Αιμ. Λεγράνδ και Κων. Αμάντου, Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή, Αθήνα 1891 και 1930 αντίστοιχα, που επανεκδόθηκαν με την προσθήκη ευρετηρίων από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα το 1996 και 1997.

Ενδεικτικά αναφέρουμε του Αιμ. Λεγράνδ, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και των συν αυτών μαρτυρησάντων*, μετάφραση Σπ. Λάμπρου, Αθήνα 1891, έκδοση

δυσεύρετη αποκείμενη μόνο στις Βιβλιοθήκες, την οποία και μόνο μνημονεύει ο κ. Κιτρομηλίδης. Όμως δεν πληροφορεί τους αναγνώστες του, όπως θα όφειλε ως πανεπιστημιακός δάσκαλος, πως τη δυσεύρετη αυτή έκδοση είναι πλέον εύκολο να την αποκτήσουν και να την μελετήσουν, αφού έχει επανεκδοθεί το 1996 και το 2000 από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα με την προσθήκη ευρετηρίου, σημαντικό βοήθημα και στον ίδιο τον συγγραφέα, που υποθέτω ότι το χρησιμοποιεί χωρίς καν να το μνημονεύει.

Ακόμη δεν αναφέρει στην «Επιλογή Βιβλιογραφίας» βιβλία με αρχαιακό υλικό, έγγραφα από την σύλληψη, ανάκριση και θανάτωση του Ρήγα, εκδόσεις της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, όπως του Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα Περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1930, (μόνο στο κείμενό του το αναφέρει στη σελ. 58), επανέκδοση Αθήνα 1997 με την προσθήκη ευρετηρίου, και του Ντούσαν Πάντελιτς, *Εκτέλεση του Ρήγα*, μετάφραση από τα Σερβοκροατικά της Πασχαλίνας Σπυρούδη και εισαγωγικό σημείωμα του Ιωάννη Παπαδριανού, Αθήνα 2000, με την προσθήκη ευρετηρίου. Και αυτά πλέον είναι δυνατόν ο αναγνώστης, αν του γίνονταν γνωστά από τον συγγραφέα του υπό κρίση βιβλίου, να τα αποκτήσει και να τα μελετήσει.

Επίσης αποσιωπά τις εμβριθέστατες μελέτες του καθηγητού Νικολάου Πανταζοπούλου, εκ των οποίων οι τρεις σημαντικότερες έχουν επανεκδοθεί με τίτλο *Μελετήματα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1994 και 1998.

Η σελίδα τίτλου του βιβλίου του Ντούσαν Πάντελιτς, Η εκτέλεση του Ρήγα, μετάφραση και επανέκδοση από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα το 2000.

Ο τίτλος του βιβλίου του Νικολάου Πανταζοπούλου, Μελετήματα για τον Ρήγα Βελεστινλή, Αθήνα 1994 και 1998.

Τελειώνοντας επισημαίνουμε ότι τα παραπάνω έχουν γραφεί και τυπωθεί αυτοτελώς για να κυκλοφορηθούν ευρέως και για να μην μείνουν σαν θέσφατα στους αναγνώστες, τα όσα έχει γράψει ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου «Ρήγας Βελεστινλής». Κλείνουμε τις επισημάνσεις μας αυτές επαναλαμβάνοντας όσα ο ίδιος ο κ. Κιτρομηλίδης²⁴

---

24. Στα δημοσιεύματά του περί Ρήγα Βελεστινλή ο συγγραφέας του υπό κρίση βιβλίου με την ευχέρεια της γραφίδας του αναπαράγει και διανθίζει τα ήδη μέχρι προ ολίγων δεκαετιών γραμμένα, χωρίς μερικές φορές να διερευνήσει, ως θα όφειλε, την ορθότη-

γράφει (σελ. 59) για τον σεβασμό που πρέπει να δείχνουμε απέναντι στη «βαριά επιστημονική παρακαταθήκη» των Legrand, Λάμπρου, Αμάντου και Βρανούση, και πως πρέπει «να πορευόμαστε απαρέγκλιτα στο δρόμο της επιστήμης χωρίς παραχωρήσεις και συμβιβασμούς ως προς αρχές και τους κανόνες της δεοντολογίας της». Εδώ ισχύει για τον συγγραφέα το «δάσκαλε που δίδασκες και νόμο δεν εκράτεις».

Για λόγους επιστημονικής δεοντολογίας και επειδή εμείς εξακολουθούμε να σεβόμαστε τις αρχές της παραθέτουμε στη συνέχεια τις πάνω από 150 ανακοινώσεις περί Ρήγα που έγιναν στα πέντε Διεθνή Συνέδρια «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», για να έχει ο αναγνώστης μια γνώση του εύρους των μελετών περί Ρήγα, οι οποίες έχουν ανακοινωθεί σ' αυτά τα Συνέδρια συμβάλλοντας καθοριστικά στην ανάπτυξη των ερευνών για το έργο του Ρήγα στην τελευταία εικοσαετία.

Αθήνα, 20 Δεκεμβρίου 2009

Δρ. Δημήτριος Καραμπερόπουλος
Πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης
Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα

τα των αναγραφόμενων από τους άλλους συγγραφείς, όπως στην περίπτωση της υποτιθέμενης έκδοσης από τον Ρήγα των προφητειών του «Αγαθάγγελου», αναπτύσσοντας μάλιστα και μία κοινωνιολογική ερμηνεία γιατί ο Ρήγας εξέδωσε τον «Αγαθάγγελο». Βλ. σχετικά την πρόσφατη μελέτη μας *Ήταν τελικά ο Ρήγας εκδότης του «Αγαθάγγελου»*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2009.

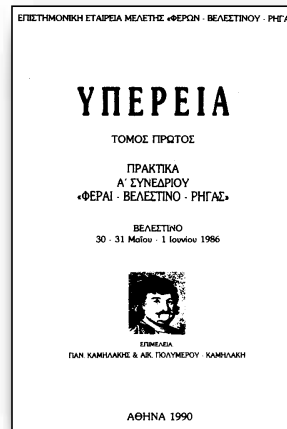

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δημοσιεύονται οι ανακοινώσεις που έγιναν για τον Ρήγα και είναι δημοσιευμένες στους τέσσερις τόμους *Υπέρεια*.

Ανακοινώσεις περί Ρήγα Βελεστινλή στο Α΄ Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» (1990).

1. Γιάννης Αδάμου, Η ξένη επίδραση στο έργο του Ρήγα.
2. Χρίστος Αλεξίου, Ο δραστικός λόγος του Ρήγα.
3. Αστέριος Αργυρίου, Η ιδεολογική σημασία των κρίσεων του Κυρίλλου Λαυριώτη εναντίον του Ρήγα.
4. Λαζ. Αρσενίου, Μερικά συμπεράσματα από την μεγάλη Χάρτα του Ρήγα.
5. Ευάγγελος Χ. Κακαβογιάννης, Η «Επιπεδογραφία της

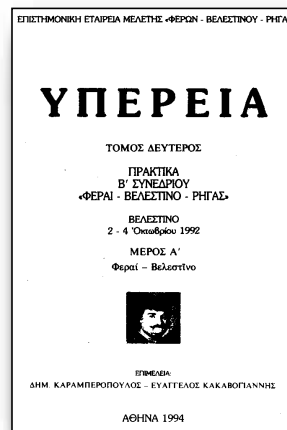
- Φεράς» του Ρήγα Βελεστινλή από άποψη αρχαιολογική.
6. Αθ. Ε. Καραθανάσης, Ανασκόπηση των ερευνών για τον Ρήγα Φεραίο που γράφτηκαν κατά την περίοδο 1973-1985.
  7. Δημήτριος Απ. Καραμπερόπουλος, Ιατρικές γνώσεις του Ρήγα Βελεστινλή στο έργο του «Φυσιικής Απάνθισμα».
  8. Ιούλιος Κέρπης, Κοινωνικές και ιστορικές δομές του νεώτερου ελληνισμού μέσ' από θεατρικά έργα με παιδί αναφοράς τη ζωή και τή δράση του Ρήγα Βελεστινλή.
  9. Πασχάλης Κ. Κιτρομηλίδης, Ο δάσκαλος του Ρήγα.
  10. Γεώργιος Λεοντσίνης, Η εισαγωγή του πολιτειακού στοχασμού στον ελληνικό χώρο και ο Ρήγας.
  11. Μαρία Μαντουβάλου, Η φίλια Ρήγα-Κοραή.
  12. Κ. Μαυρομιάτης, Οι απαραίτητες γνώσεις αστρονομίας για τη μόρφωση του δούλου Γένους κατά τον Ρήγα Φεραίο.
  13. Καλλ. Παπαθανάση-Μουσιοπούλου, Η νεανική ζωή του Ρήγα από την παράδοση και τη λογοτεχνία.
  14. Χρ. Θ. Ξενάκης, Το «Απάνθισμα Φυσιικής» του Ρήγα και ο ρόλος του στο Νεοελληνικό Διαφωτισμό.
  15. Νικόλαος Πανταζόπουλος, Θρύλος και πραγματικότητα γύρω από τον Ρήγα.
  16. Αρχοντία Β. Παπαδοπούλου, Ιάσων-Ρήγας: δύο μορφές, δύο εποχές ενάντιες στον ασιατικό επεκτατισμό.
  17. Γιάννης Α. Σακελλίων, Κωστής Παλαμάς και Ρήγας Βελεστινλής.
  18. Χαράλαμπος Γ. Χαρίτος, Η δράση και το έργο του Ρή-

γα στα σχολικά βιβλία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
19. Χρήστος Β. Χειμώνας, Αφιερώματα περιοδικών στον
Ρήγα Βελεστινλή.

Ανακοινώσεις περί Ρήγα Βελεστινλή στο Β΄ Διεθνές Συνέ- δριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» (1994).

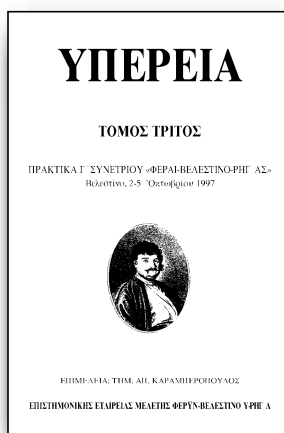
1. Γ. Κ. Βλάχος, Η Ελληνική ιδέα στον πολιτικό σχεδιασμό του Αδαμαντίου Κοραή και του Ρήγα Φεραίου.
2. Βογιατζής Φώτης, Οι θεατρικές παραστάσεις για τον Ρήγα Φεραίο στη Θεσσαλία (1881-1993).
3. Βρανούσης Λεάνδρος, Άγνωστα νεανικά χειρόγραφα του Ρήγα.
4. Zecen Marin, Ρήγας Φεραίος-Ντόμπρι Τζίντουλφ. Παραλληλισμοί.
5. Johannes Irmscher, Το επιτύμβιο του Θειρσίου για τον Ρήγα.
6. Καραμπερόπουλος Δημήτριος, Ρήγα Βελεστινλή «Φυσικής Απάνθισμα» και Γαλλική «Encyclopédie». Ταύτιση, για πρώτη φορά, ενός προτύπου.
7. Κέρπης Ιούλιος, Οι επιδράσεις του Ρήγα στην ποιητική συνείδηση της γενιάς του '30.
8. Λεοντοίνης Γεώργιος, Ιδεολογικές συνιστώσες στο συγ-

- γραφικό έργο του Ρήγα.
9. Μελετιάδης Χάρης, Διαβίου εκπαίδευση στο «Σχολείο των Ντελικάτων Εραστών».
  10. Μπολανάκης Ιωάννης, Η θρησκευτικότητα του Ρήγα Βελεστινλή.
  11. Νιάρχος Κων/νος, Ρήγας Φεραίος: Το λογικό και το ε-ξωλογικό στοιχείο του Έρωτα.
  12. Ξενάκης Χρήστος, Το πείραμα στα βιβλία Φυσικής του τέλους του 18ου αιώνα. Η περίπτωση του «Φυσικής Απάνθισμα» του Ρήγα.
  13. Παπαδριανός Ιωάννης, Οι οπαδοί του Ρήγα Βελεστινλή στο Σεμλίνο.
  14. Μουσιοπούλου-Παπαθανάση Καλλιόπη, Περιβολιώτες αγωνιστές στην ποίηση του Ρήγα.
  15. Poromanska Stoyna, Ο Ρήγας σε βουλγαρική μετάφραση.
  16. Πρασά Αννίτα, Ρήγας Φεραίος - Ιωάννης Καποδίστριας. Οι στόχοι τους για την απελευθέρωση των Ελλήνων και την οργάνωση ανεξάρτητου κράτους.
  17. Σπέντζας Σάββας, Προσέγγιση στην οικονομική και δημοσιονομική σκέψη του Ρήγα.
  18. Σταυρόπουλος Θεόδωρος, Η άμεση δημοκρατία στο πολίτευμα και στην πολιτική θεωρία του Ρήγα Φεραίου.
  19. Topalov Kiril, Η επίδραση του έργου του Ρήγα στη Βουλγαρική λογοτεχνία του 19ου αιώνα.
  20. Χειμώνας Χρήστος, Μερική «οδογραφία» Ρήγα Φεραίου.

Ανακινώσεις περί Ρήγα Βελεστινλή στο Γ' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» (2002).

1. Γιάννης Αδάμου, Η αμφιλεγόμενη ελευθεροτεκτονική ιδιότητα του Ρήγα. Μύθος ή πραγματικότητα;
2. Asparouh Velkon, «Τί στέκεις, Πασβατζόγλου, τόσον εκστατικός;».
3. Sanya Velkova, Ο Ρήγας Βελεστινλής στη Βουλγαρία.
4. Θωδωρής Βλαχοδημήτρης, Συμβολή στην έρευνα για τον καθορισμό και την αποκατάσταση των κειμένων των τραγουδιών του Ρήγα Βελεστινλή.
5. Γιώργος Δάλκος, Σόνια Γελαδάκη, Αγγελική Σκορδά - Παπαγιαννοπούλου, Παλαιότερες και πρόσφατες εικαστικές απεικονίσεις του Ρήγα.
6. Νάντια Ντάνοβα, Ένας άγνωστος Βούλγαρος θαυμαστής του Ρήγα.
7. Miguel Castillo Didier, Ρήγας Βελεστινλής και Francisco de Miranda.
8. Ksenija Maricki Gandanski, Rhigas Pheraios' reception in Serbia and Yugoslavia, Παραλληλισμοί.
9. Johannes Irmscher, Η μορφή του ιδανικού κράτους του Ρήγα.

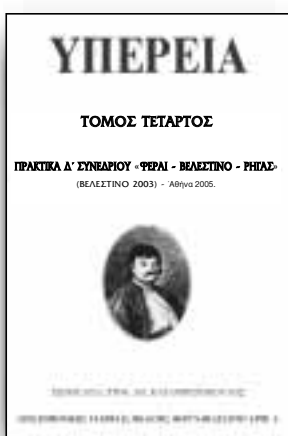
10. Γεώργιος Στ. Καραγιάννης, Η «Νέα Πολιτική Διοίκηση» του Ρήγα Βελεστινλή, η σχέση της προς την Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη της Γαλλικής Επανάστασης 1789 και οι φιλοσοφικές τους πηγές.
11. Πάνος Καραγιώργος, «Το τελευταίο τραγούδι του Ρήγα», ποίημα της Αγγλίδας Elizabeth Barret Browning.
12. Δημήτριος Απ. Καραμπερόπουλος, Το Βελεστίνο και η Θεσσαλία στο έργο του Ρήγα Βελεστινλή.
13. Κυριάκος Δ. Καραμπερόπουλος, Παραδοσιακές παραλλαγές του Θουρίου του Ρήγα.
14. Έλενα Λαζάρ, Ο Ρήγας στην Ρουμανική ιστοριογραφία.
15. Γεώργιος Λεοντίνης, Θούρια άσματα και ελληνική ιστορία.
16. Κώστας Λιάπης, Ο Ρήγας Βελεστινλής δάσκαλος στον Κισσό. Μύθος η ιστορική πραγματικότητα;
17. Γεώργιος Μάρδας, Η δυναμική του έργου του Ρήγα Βελεστινλή στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού και νεοελληνικού διαφωτισμού, από άποψη κοινωνιολογική, δικαίου και κοινωνικής πολιτικής.
18. Διονύσης Μαυρόγιαννης, Δίκαιο και Επανάσταση στο έργο του Ρήγα Βελεστινλή. Κοινωνιολογική προσέγγιση των πολιτικών επιλογών, του επαναστατικού δόγματος και του νομοθετικού πλαισίου για την παλιγγενεσία και τη συγκρότηση της Πρώτης Νεοελληνικής Δημοκρατίας.

19. Νικόλαος Δ. Μουτζούρης, Παρατηρήσεις και σχόλια σε τοπωνύμια της Χάρτας του Ρήγα Βελεστινλή.
20. Χρήστος Μπαλόγλου, Οι τέσσερις αρχές φορολογίας στο έργο του Ρήγα Βελεστινλή.
21. Bravo Nadoveza, Resemblances and differences between Rhigas of Fera's conception about Balkans integration and Serb socialist in XIX century.
22. Χρήστος Ξενάκης, Η χρήση της θεωρίας της «ηλεκτρικής ύλης» στο «Φυσικής απάνθισμα» του Ρήγα ως ερμηνευτικό πλαίσιο φυσικών φαινομένων.
23. Δημήτρης Παντελοδήμος, ο Ρήγας Βελεστινλής και η πολιτική δράση του Γεωργίου Φιλαρέτου.
24. Ιωάννης Παπανδριανός, Πως είδε τον εθνεγέρτη Ρήγα Βελεστινλή η Σερβική ιστοριογραφία.
25. Κώστας Θ. Πέτσιος, Παρατηρήσεις στην πολιτική σκέψη του Ρήγα.
26. Μάριος Βύρων Ραϊζης, Ο Ρήγας Βελεστινλής και η Αγγλόφωνη Μούσα.
27. Miodrag Stojanovic, Θούριος και άλλα ποιήματα του Ρήγα Βελεστινλή σέ τέσσαρα σερβικά χειρόγραφα.
28. Γεώργιος Ι. Σχινάς, Η «Χάρτα» του Ρήγα: Σωζόμενα αντίτυπα και περιγραφή τους.
29. Κύριλ Τοπάλοβ, Ο Ρακόφσκυ και ο Ρήγας στα πολιτισμικοϊστορικά πρότυπα της αναγέννησης των Βαλκανίων.
30. Νικόλαος Λυκ. Φορόπουλος, Ρήγας Βελεστινλής, ο οραματιστής Εθνεργέτης. Ειδήσεις και πληροφορίες α-

πό εκδεδομένες πηγές.

31. Χαράλαμπος Γ. Χαρίτος, Οι Φερές, το Βελεστίνο και ο Ρήγας στα εγχειρίδια του Δημοτικού Σχολείου.

Ανακοινώσεις περί Ρήγα Βελεστινλή στο Δ΄ Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» (2005).

1. Αθανάσιος Αναγνωστόπουλος, Ψηφιακή καταγραφή και έρευνα των έργων του Ρήγα.
2. Γεώργιος Αντωνακόπουλος, Η ανεπιτυχής προσπάθεια του Χριστόφορου Περραιβού, συντρόφου του Ρήγα, να σπουδάσει ιατρική στη Βιέννη (1796).
3. Λουκάς Αξελός, Ο ενιαίος ιστορικός χώρος και οι αγώνες των Βαλκανικών λαών ως μια βασική συνιστώσα του ιδεολογικού και πολιτικού κόσμου του Ρήγα.
4. Μάκης Αποστολάτος, Μια προσέγγιση στον «Ανάχαρσι» του Ρήγα.
5. Αγόπ Γκαραμπετιάν, Ρουμιάνα Κομσόλοβα, Η ιδέα του Ρήγα Βελεστινλή για τη Βαλκανική Ομοσπονδία και το «Ελληνικό Σχέδιο» της Μεγάλης Αικατερίνης.
6. Γεώργιος Δάλκος, Σόνια Γελαδάκη, Αγγελική Παπα-

- γιαννοπούλου - Σκορδά, Ο Ρήγας στην Τέχνη.
7. Γεώργιος Καραγιάννης, Η επίδραση της προσωπικότητας του Ρήγα Βελεστινλή στην ιστορική εξέλιξη υπό το πρίσμα της φιλοσοφίας της ιστορίας.
  8. Πάνος Καραγιώργος, Ποίημα για τον Ρήγα του Σέρβου ποιητή Vojislav Ilitch.
  9. Αθανάσιος Καραθανάσης, Ποιούς εγνώρισε στο Sibiu και το Brasov ο Ρήγας.
  10. Δημήτριος Απ. Καραμπερόπουλος, Γιατί ο Ρήγας διάλεξε χάρτη της αρχαίας Ελλάδος ως πρότυπο της Χάρτης της Ελλάδος.
  11. Γιάννης Κούτσης, Αργύρης Πετρονώτης, Δύο προτάσεις μνημείου του Ρήγα Βελεστινλή στο Βελεστίνο.
  12. Κραβαρτόγιαννος Δρόσος, Ο Ρήγας Βελεστινλής και άλλοι μάρτυρες του Αγώνα κατά τους Τούρκους ιστοριογράφους σε αντιπαράβολή και προς τους Έλληνες ιστορικούς.
  13. Βασίλειος Κύρκος, Ο Ρήγας και ο φωτισμός του Γένους.
  14. Γεώργιος Λεοντίνης, Ευαγγελία Κουνέλη, Πολυπολιτισμικότητα και διδακτική της Ιστορίας: Η περίπτωση του Ρήγα.
  15. Φλορίν Μαρινέσκου, Ο Ρήγας στη Βλαχία.
  16. Διονύσιος Μαυρογιάννης, Ένα πρώιμο Ελληνικό και Ευρωπαϊκό κεκτημένο: Η Νέα Πολιτική Διοίκησης του Ρήγα Βελεστινλή.
  17. Χαράλαμπος Μηνάογλου, Ο Ρήγας Βελεστινλής και ο

- Ρηγάκης του κώδικα 18 της Ιεράς Μονής Αγίου Γρηγορίου Αγίου Όρους.
18. Γεώργιος Μύαρης, Νέα δεδομένα και ερευνητικά αιτούμενα για τον Ιωάννη Καρατζά, τον Κύπριο σύντροφο του Ρήγα.
  19. Ιωάννης Παπαδριανός, Από τις τελευταίες στιγμές του Ρήγα και των οθωμανικής υπηκοότητας συντρόφων του.
  20. Μαργαρίτα Παπαϊωάννου, «Ρήγας», ο πρεσβευτής στή Γαλλία μέσα από ένα Ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας μαθητων του Λυκείου Βελεστίνου.
  21. Θωμᾶς Παπακωνσταντίνου, Χριστόφορος Περραιβός, ο Ολύμπιος σύντροφος του Ρήγα.
  22. Πολυτίμη Παυλίδου - Μαυρογιαννη, Η θέση της γυναίκας στο επαναστατικό και νομικό έργο του Ρήγα Βελεστινλή.
  23. Αικατερίνη Πολυμέρου - Καμηλάκη, Παραδοσιακές αντιλήψεις και νέες επιστημονικές ιδέες στο έργο του Ρήγα.
  24. Σταῦρος Σουράς, Εύη Σουρά, Ο δικτυακός τόπος Rhigassociety.gr της Επιστημονικής Έταιρείας Μελέτης Φερών - Βελεστίνου - Ρήγα.
  25. Σάββας Σπέντζας, Η ηθική, η αρετή και η δικαιοσύνη στις οικονομικές, κοινωνικές και δημοσιονομικές προτάσεις του Ρήγα.
  26. Απόστολος Σταβέλας, Επισημάνσεις για τη γλώσσα του Ρήγα Βελεστινλή.
  27. Δημήτριος Τίτσιας, Το Σύνταγμα του Ρήγα αφετηρία

σύγχρονων νομικών προβληματισμών.

28. Φορόπουλος Νικόλαος, Οι αντιδράσεις των συντηρητικών Κύκλων απέναντι στον Ρήγα Βελεστινλή για την επαναστατική του πολιτική στα ελληνικά πράγματα της εποχής του.
29. Cristina Bacanu, Μεταφράσεις κειμένου του Ρήγα στα Ρουμανικά. Ο Θούριος.
30. Ivan Gadjanski, Geography of Serbia and Rhigas' Map.
31. Ksemija Maricki Gadjanski, Serbian toponyms in Rhigas' Map.
32. Isabel Garcia - Galvez, Η μετάφραση του Συντάγματος και των Θουρίων του Ρήγα στα Ισπανικά.
33. Branko Nadoveza, Rigas Velestinlis and Dositej Obradovic.
34. Maria Rafaila, Rhigas Velestinlis in the collection of the Library of the Romanian Academy.
35. Miodrag Stojanovic, Τα εθνεγερτικά τραγούδια του Ρήγα Βελεστινλή σε Σερβικές ανθολογίες και περιοδικά.
36. Topalov Kiril, Ο Ρήγας και ο Ρακόβκι.

Ανακοινώσεις περί Ρήγα Βελεστινλή στο Ε΄ Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» (2007).

1. Αξελός Λουκάς, Η συμβολή του Ρήγα στην τέχνη της διάδοσης της αλήθειας.

2. Αποστολάτος Μάκης, Προσλαμβάνουσες ανθρωπών των γραμμάτων για τον Ρήγα σήμερα. Συμπεράσματα μιας έρευνας.
3. Αρβανιτάκης Δημήτρης, Οι τύχες του Ρήγα στην Ιταλία.
4. Αργυρίου Αστέριος, Ο Ρήγας και οι ιδεολογικές ζυμώσεις στην Επτανησιακή ποίηση.
5. Βάρσου-Κραβαρτόγιαννου Κων.,
Η παρουσία του Ρήγα στο ιστορικό μυθιστόρημα του Θ. Πετσάλη “Οι Μαυρόλυκοι”.
6. Βλαχάκης Γεώργιος, Η εικόνα του Ρήγα στον Αγγλοσαξωνικό κόσμο. Νεώτερα στοιχεία για την παγκόσμια ακτινοβολία του.
7. Γιασιράνη-Κυρίτση Βασιλεία, Προσπάθειες ανέγερσης μνημείου του Ρήγα στη γενέτειρά του.
8. Καμηλάκης Παναγιώτης, Ο Ρήγας Βελεστινλής στο συγγραφικό έργο του Γ. Φιλάρτου.
9. Καραγιώργος Πάνος, Ο Ρήγας στη διεθνή Βιβλιογραφία. Πρώτη προσπέλαση.
10. Καραθανάσης Αθανάσιος, Οι έρευνες της τελευταίας δεκαετίας για τον Ρήγα Βελεστινλή.
11. Καραμπερόπουλος Δημήτριος, Τα σωζόμενα πρωτότυπα αντίτυπα της Χάρτας της Ελλάδος. Συμπλήρωση.
12. Καραμπερόπουλος Δημήτριος, Επιβίωση του Συντάγματος.

- τος του Ρήγα στους επαναστάτες του 1821.
13. Καράς Γιάννης, Ο Βαλκανικός χώρος μια ενιαία πνευματική ενότητα.
  14. Καρουκανίδου Μαίρη, Οι εορταστικές εκδηλώσεις για τον Ρήγα στη γενέτειρά του.
  15. Κουμαριανού Αικατερίνη, Κοραΐς και Ρήγας. Βίοι παράλληλοι.
  16. Κυρίτσης Παναγιώτης, Η στρατιωτικοπολιτική φυσιογνωμία του Ρήγα.
  17. Κύρκος Βασίλειος, Το πολιτικό όραμα του Ρήγα για το μέλλον του υπόδουλου Ελληνισμού και οι πολιτικές εκτιμήσεις του Κοραΐ.
  18. Λεοντοΐνης Γεώργιος, Ρήγας Βελεστινλής και Δημόσιος ακαδημαϊκός Λόγος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
  19. Λιβιεράτος Ευάγγελος, Η “χαρτογραφία” της Χάρτας του Ρήγα.
  20. Λούκας Δημήτριος, Ρήγας Βελεστινλής, ο πρωτομάστορας και πρωτομάρτυρας της ελληνικής ελευθερίας. Φερά-Βελεστίνο.
  21. Μαρούδας Παναγιώτης, Η μουσική δημιουργία στη Βιέννη τα χρόνια του Ρήγα. (τι είδε και τι άκουσε ο Ρήγας τα χρόνια που ήταν εκεί).
  22. Μαυρογιαννης Διονύσιος, Ο Θούριος του Ρήγα. Διαχρονική παράδοση.
  23. Μηνάογλου Χαράλαμπος, Ο Ρήγας Βελεστινλής και οι Φαναριώτες.

24. Μουζάκης Στέλιος, Τοπωνύμια της Αττικής στη Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα.
25. Μύαρης Γεώργιος Η επικαιρότητα του έργου και του μηνύματος του Ρήγα. Αναγνώσεις και ιδεολογικές χρήσεις.
26. Ντελόπουλος Γεώργιος, Η Βαλκανιολογική θεώρηση του έργου του Ρήγα.
27. Ξενάκης Χρίστος, Η διαπραγμάτευση του νόμου της παγκόσμιας έλξης και το πρόβλημα των αντιπόδων: Μια απόπειρα εκλαϊκευσης στο “Φυσικής απάνθισμα” του Ρήγα.
28. Παντελοδήμος Δημήτρης, Οι πρώτοι βιογράφοι του Ρήγα.
29. Πετράτος Πέτρος, Ο Ρήγας Βελεστινλής και τα Επτάνησα.
30. Ρέππας Χρήστος, Η απήχηση του εθνεγερτικού έργου του Ρήγα.
31. Σπέντζας Σάββας, Συγκριτικά κοινωνικά δημοσιονομικά πλεονεκτήματα του Συντάγματος του Ρήγα με το Σύνταγμα της Επιδάουρου.
32. Τίτσιας Δημήτριος, Η συμβολή του Ρήγα στην αναζήτηση νεοελληνικής ταυτότητας.
33. Τσιάκα-Γιαννοπούλου Καλλίτσα, Ο Ρήγας Βελεστινλής και η διάδοση του Θουρίου του.
34. Φραγκούλης Αντώνιος, Η εικόνα του δασκάλου και μαθητή στο έργο του Ρήγα.
35. Χαρίτος Χαράλαμπος, Ο Ρήγας στο εγχειρίδιο Ιστορίας ΣΤ΄ Δημοτικού. Επίκαιρα σχόλια.

36. Χατζηβασιλείου Γιάννης, Ο Ρήγας στο νεοελληνικό θέατρο.
37. Ars Γκρέκορι, Ρωσικές αρχειακές πηγές για τον Ρήγα Βελεστινλή.
38. Blagojevic Gordana, Η παρουσία του Ρήγα Βελεστινλή στο σύγχρονο Βελιγράδι και ο ρόλος του στη σύνδεση Σέρβων και Ελλήνων σήμερα.
39. Brand Chisacof Lia, Κινδυνεύει η προσωπικότητα του Ρήγα αν συνεχίζονται οι έρευνες επάνω στη ζωή και το έργο του;
40. Filitti Georgeta, Ο Ρήγας μεταξύ θρύλου και πραγματικότητα. Ρουμανικές ιστορικές αναφορές.
41. Gajanski Ivan, Balkan destiny in Greek and Serbian Poetry.
42. Gajanski Ksenjia Maricki, Rigas Feraios and Peter Petrovic Njegos: A parallel.
43. Garabedian Agop, Komsalov Romyana, Ο θρησκευτικός παράγοντας στη σύλληψη του Ρήγα Βελεστινλή για τη Βαλκανική Ομοσπονδία.
44. Garcia Galvez Isabel, Ο Νησιωτισμός στο έργο του Ρήγα Βελεστινλή.
45. Konstantinova Γιούρα, Ο Ρήγας στη Βουλγαρική ιστοριογραφία.
46. Petrounina Olga, Οι ιδέες του Ρήγα στις απόψεις των Ελλήνων για το κράτος τους στις δεκαετίες 20-40 του 19ου αιώνα.

47. Topalov Kiril, Η ποίηση του Ρήγα και του Ρακόφσκι και η καινούρια ιεροποίηση του επαναστατικού λόγου.
48. Velkova Sanya, Η παιδαγωγική γραμματεία ως έκφραση διαφωτιστικών προδιαθέσεων. Ρήγας Βελεστινλής και Vassil Aprilov.

* * *

